

FAN, IQTISODIYOT VA TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR, SUN'IY INTELLEKT

Nosirova Dilfuza Nabiyevna

Andijon viloyati yuridik texnikumi

“Yuristlar uchun xorijiy til” fani o'qituvchisi III-darajali yurist

Tel: +998 93 412 55 65

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar, elektron hisob - fakturaning keng joriy etilishi yoritib berilgan. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi va qo'llanilishi tufayli kundalik hayotimizda ko'plab qulayliklar paydo bo'lmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, zamonaviy texnologiyalarning hayotimizga joriy etilishi har bir inson hayotida ko'plab ijobiy imkoniyatlarni yuzaga kelayotganini kuzatish mumkin. Sun'iy intellekt hamda uning inson hayotidagi o'rni jadallashmoqda.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, axborot texnologiyalari, zamonaviy texnologiyalar, elektron hisob - faktura, sun'iy intellekt, inson, ta'lim, iqtisod.

АННОТАЦИЯ

В данной статье описано широкое внедрение цифровых технологий электронного выставления счетов. С развитием и применением информационных технологий в нашей повседневной жизни появляется множество удобств. Видно, что развитие информационных и коммуникационных технологий, внедрение в нашу жизнь современных технологий создает множество положительных возможностей в жизни каждого человека. Искусственный интеллект и его роль в жизни человека ускоряются.

Ключевые слова: цифровые технологии, информационные технологии, современные технологии, электронное выставление счетов, искусственный интеллект, человек, образование, экономика.

ABSTRACT

This article describes the widespread introduction of digital technology, electronic invoicing. With the development and application of information technology, many conveniences are emerging in our daily lives. It can be seen that the development of information and communication technologies, the introduction of modern technologies in our lives creates many positive opportunities in everyone's life. Artificial intelligence and its role in human life are accelerating.

Keywords: *digital technology, information technology, modern technology, electronic invoicing, artificial intelligence, human, education, economics.*

KIRISH

Barchamizga ma'lumki, raqamli texnologiyalar hayotimizga shu qadar mustahkam o'rnatilgan, bugungi kunda ularsiz nafaqat kundalik faoliyatimizni, balki ijtimoiy-iqtisodiy sohalar rivojini ham tasavvur etib bo'lmaydi. Tabiiyki, boshqa sohalarda bo'lgani kabi soliq ma'muriyatchiligiga ham aqlli texnologiyalarning joriy etilishi uning faoliyatini tubdan o'zgartirmoqda. Bu nafaqat soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasidagi munosabatlarga taalluqlidir, balki deklaratsiyalarni topshirishdan tortib soliqlarni to'lash va ma'lumotlarni saqlash usullarigacha bo'lgan yangiliklarni ham joriy qiladi.

Xususan, tizimda yagona elektron platforma yaratish orqali ma'lumotlarni kiritish, to'plash, shakllantirish, tahlil qilishning zamonaviy usuli yo'lga qo'yilgan. Natijada soliq deklaratsiyasini topshirish jarayoni 5-7 barobar qisqardi. Shu bilan birga 112 ta guruh va 1348 ta tovar va xizmatlar sinfidan iborat O'zbekiston Respublikasi tovarlar va xizmatlarning yagona elektron klassifikatori veb-portali yaratildi. Mahsulot va xizmatlarning identifikatsiya kodlari yordamida 900 000 dan ortiq elektron hisobvara-fakturalar yaratilgan.

Elektron hisob - fakturaning keng joriy etilishi soliq ma'muriyatchiligining yaxshilanishiga olib keldi. O'tgan yilning ikkinchi yarmida mazkur elektron tizim orqali 798,4 trillion so'mlik tovar aylanmasi soliq solinadigan bazaga kiritildi, bu birinchi yarim yilga nisbatan 3,5 barobar ko'pdir.[1]

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar jadal rivojlanmoqda va barcha sohalarda zamon bilan hamnafas bo'lishni talab qilmoqda. Masalan, sun'iy intellekt texnologiyasini joriy etish soliq to'lashdan bo'yin tovlash holatlarini aniqlash, firibgarlikning oldini olish, ma'lumotlarni tahlil qilish va takrorlash jarayonlarini avtomatlashtirish, shaffoflikni oshirish imkonini beradi. Soliq organlari tomonidan olingan katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash, daromadlarni yaxshiroq prognoz qilish va soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasida hujjatlar almashinuvini yaxshilash imkonini beradi.

Axborot texnologiyalarining rivojlanishi va qo'llanilishi tufayli kundalik hayotimizda ko'plab qulayliklar paydo bo'lmoqda. Aytaylik, biz ovqatlanishni xohlaymiz, lekin pishirishni xohlamaymiz, muammo yo'q, uyga onlayn yetkazib berish xizmati orqali o'zimiz xohlagan taomga onlayn buyurtma berishimiz mumkin. Yoki do'stimizga pul o'tkazishimiz kerak, bank yoki moliya muassasasiga borishning

hojati yo'q, biz mobil banking orqali pul o'tkazishimiz mumkin. Biz ushbu xizmatlarning ko'pchiligini smartfon yoki kompyuter orqali onlayn tarzda taqdim eta olamiz. [2]

Shubhasiz, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, zamonaviy texnologiyalarning hayotimizga joriy etilishi har bir inson hayotida ko'plab ijobiy imkoniyatlarni berishi mumkin. Raqamli texnologiyalar rivoji bilan inson o'ziga kerakli xizmatdan tezda foydalanishi, o'ziga kerak bo'lgan tovarni internet orqali arzon narxlarda xarid qilib, katta mablag'ni tejashi mumkin. Misol uchun, kitobning elektron versiyasini sotib olish sizga ushbu kitobning bosma versiyasini sotib olishdan ancha arzonga tushishi mumkin. Yoki oddiy iste'molchi tadbirkorga aylanib, uyida turib internet orqali xarid qilish imkoniyatiga ega. [3]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Shuni ham alohida ta'kidlash lozimki, bugungi kunda sun'iy intellekt inson hayotining turli sohalarini qamrab oluvchi, sinovdan o'tkazilib, turli sohalarga joriy etilib, jadal rivojlanmoqda. Amaldagi texnologiyalar bizga bir necha yil oldin ilmiy fantastika uchun ham tasavvur qilib bo'lmaydigan narsalarni qilish imkonini beradi. Sog'liqni saqlash muammolarini aniqlashga qodir robotlardan (ko'proq odamga o'xshash) foydalanishdan tortib, avtonom (uchuvchisiz) transport vositalarigacha. Asosiy e'tibor inson nazoratisiz va hatto bizning markaziy asab tizimimizga o'xshash tuzilmani ishlatmasdan o'rganishga qodir bo'lgan aqlli mashinalar kontseptsiyasiga qaratilgan. Bu yaqin kelajakda o'z-o'zini anglash va hatto vijdonni rivojlantirishga qodir bo'lgan sun'iy mavjudotlar bilan kundalik hayot bilan bog'liq bo'lgan texnologik taraqqiyotning jadal rivojlanayotgan sohasi.[4]

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" 2020-yil 29-oktabrdagi PF-6097-son Farmoni, "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 17-fevraldagi PQ-4996-son qaroriga muvofiq hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish va ushbu sohada yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qildi.[5]

Jamiyatlar kengayib, murakkablashib borar ekan, odamlarning yaratilgan ma'lumotlarni qabul qilish va qayta ishlash qobiliyati muqarrar ravishda muqobil variantlarni izlash va amalga oshirish bilan cheklanadi. Bu mexanizmlar hayotiydir. Shuning uchun texnologik inqilob zarur. Shu ma'noda sun'iy intellekt bank va iqtisod sohasida cheksiz doirani topdi.

Hozirgi vaqtda moliya sektorida tahlil qilinayotgan ma'lumotlarning miqdori haqiqatan ham juda katta. Biroq, u birinchi navbatda miqdoriy ma'lumotlardan (masalan, investitsiyalar, komissiyalar, kreditlar va boshqalar) foydalanish bilan tavsiflanadi, bu esa kelajakda deyarli hamma uchun kengaytiriladigan algoritmlardan foydalangan holda sun'iy intellektni ishga tushirishni osonlashtiradi.[6]

Bugungi kunda moliya sohasida sun'iy intellekt hali ham o'smirlik texnologiyasi hisoblanadi. Bugungi kunda eng keng tarqalgan yordam dasturi soliq firibgarligini aniqlash va boylikni boshqarishdir, hatto ular shaxsiy moliya va kredit olish uchun ariza berishni boshlaydilar. Ta'limdagi sun'iy intellekt hozirgi vaqtda o'rganish va o'quvchilarning avtonom va mustaqil ta'lim olishlari o'rtasidagi to'siqni engib o'tishga intilmoqda. Maqsad - yoshlarga o'rgatilgan vazifalarda ortiqchalikni minimallashtirish va bilimlarni shakllantirish va avtonomiyani rag'batlantirishda hamkorlik metodologiyasini ilgari surish. Buning uchun shaxsiy aloqa tizimlari (Internet, mobil qurilmalar va boshqalar) o'quv jarayoni amalga oshiriladigan an'anaviy joylardan tashqarida qo'llaniladi. Sun'iy intellekt real vaqt rejimida o'quvchilarning taraqqiyotini kuzatish va o'rganish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni bashorat qilish, talablarni optimallashtirish va o'qituvchilarni ushbu vaziyatlardan xabardor qilish orqali doimiy baholash tizimiga hissa qo'shadi. [7]

Ularni davolash bilan shug'ullanadigan turli mutaxassislar (terapevtik pedagogika, psixologiya, nutq terapevti va boshqalar) uchun o'ziga xos o'rganish ehtiyojlarini va hatto o'ziga xos ta'lim buzilishlarini erta aniqlash bilan tezroq va samaraliroq yechimlar berishga imkon beradi.

XULOSA

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning jamiyat, ishlab chiqarish, fan va inson hayotidagi o'rni katta. Bunday sohadagi innovatsiyalar albatta, jamiyat taraqqiyoti uchun o'zining ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

REFERENCES

1. Gulyamov S.S., Ayupov R.H., Abdullaev O.M., Baltabaeva G.R. "Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari". O'quv qo'llanma Toshkent - 2019
2. Искусственный интеллект: Современные подходы - А Рассел и Норвиг. - изд. Пирс Прентис Холл - 2009 г.

-
3. Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 31-iyuldagi “Raqqamli texnologiyalar va sun’iy intellektni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot instituti faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi 475-son qarori
  4. Введение в искусственный интеллект - Вольфганг Эртель изд. Шпрингер – 2011
  5. Искусственный интеллект. Основа бухгалтерских агентов - Дэвид Пул, Алан МакВорф изд. Издательство Кембриджского университета - 2010 г.